

POSTOJ NA MESTNI POTI

OBČINA POSTOJNA

POPOTNIK, DOBRODOŠEL V POSTOJNI!

Resnično jo lahko osvojiš, in ona tebe, če boš postal na njeni **slikoviti mestni poti** in na njej odkrival tiste dele mesta, zaradi katerih je danes Postojna to, kar je.

V pomoč ti bo ta priročni vodič in zgovorni vodnik, po katerem povprašaj v TIC-u. Veliki Postojnčani in veličastne zgradbe, povezane z razcvetom Postojne, bodo z njuno pomočjo oživeli in delili s tabo svoje nepozabne zgodbe. Na mestni poti se ti dobrih 200 let obrne v slabih treh urah. Če je za začetek preveč, poišči krajšo, tematsko pot. Izbiraš lahko med tremi:

**Meščanska promenada,
Mesto na meji,
V središču krasoslovja.**

Pa srečno pot!

MESTNA POT

Večina točk mestne poti je dostopnih brez vodnika, za podrobnejši ogled nekaterih se lahko dogovorite sami (Cerkev sv. Štefana - v župnišču), za nekaj točk pa potrebujete vodnika (Grobnica rodbine Frana Jurca, Spominska soba dr. Lojza Kraigherja, Salon Ozbič). Vodnik bo na mestni poti veliko več kot vaš ključar, saj vam bo pripovedoval zgodbe in pričaral podobe, ki jih ta knjižica ne more.

Samostojni ogled (brez točk razširjene poti): 2 h
* Vodeni ogled: 3 h (vključuje ogled notranjosti)

MEŠČANSKA PROMENADA

Postojna je danes mesto, ni pa to od vedno bila. Mestne pravice je dobila šele leta 1909, za časa Avstro-Ogrske. V tem času se je s Postojnsko jamo zapisala na zemljevid sveta, z novo infrastrukturo in prvimi veličastnimi stavbami pa je pričela dobivati današnjo podobo. Najbolj mestna plat mesta doživlja pod italijansko oblastjo svoje vrhunce in padce!

Samostojni ogled: 1,5 h * Vodeni ogled: 2,5 h

MESTO NA MEJI

Poznavalce vojnega dogajanja bo Postojna pritegnila zaradi svoje strateške lege. Postojnska vrata so taktični pojem, ki ga predavajo na vojaških akademijah. Pomembno vlogo je Postojna odigrala med prvo svetovno vojno, saj je stara Avstrija prav od tod krojila boje na reki Soči. Na vojaškem zemljevidu Italije ostane Postojna tudi med obema vojnama - kot strateško obmejno mesto, v katerega je italijanska oblast naseljevala tako civilno kot uradniško in vojaško prebivalstvo.

Samostojni ogled: 1,5 h * Vodeni ogled: 2 h

V SREDIŠČU KRASOSLOVJA

Če vas je očaral kras, potem boste gotovo želeli izvedeti, zakaj je prav Postojna svetovno središče krasoslovja – znanstvenega raziskovanja krasa in kraških pojavov. Vse skupaj se je začelo s skromnim domačinom, ki je odkril najlepše dele Postojnske jame in do takrat še nepoznano obliko življenja v njej, nadaljuje pa z Inštitutom za raziskovanje krasa in s stalno razstavo Muzej krasa v Notranjskem muzeju Postojna.

Samostojni ogled: 1 h * Vodeni ogled: 1,5 h

Informacije:

TIC Postojna, Tržaška cesta 59a (ob Mercator centru), Postojna
Tel.: +386 (0)64 179 972
e-naslov: ticgalerija@zavod-znanje.si

TIC Galerija, Trg padlih borcev 5, Postojna
Tel.: +386 (0)40 122 318
e-naslov: ticgalerija@zavod-znanje.si

1

PARK SREDNJE GOZDARSKE IN LESARŠKE ŠOLE

PARK SREDNJE GOZDARSKE IN LESARŠKE ŠOLE

V mestnem gozdčiku domujeta danes edina gozdarska šola v Sloveniji ter dijaški dom, ki je obenem tudi mladinski hotel. Še do prve svetovne vojne je tu deloval veličastni **Grand Hotel Adelsbergerhof**, klimatsko letovišče, ki je zlasti v poletnem času gostilo premožnejše obiskovalce Postojnske jame iz različnih koncev sveta.

Grand hotel, kot so domačini imenovali hotel, je dal zgraditi Švicar Franc Proglar, ki je že imel hotel v Trstu.

Za tedanje čase je bil Grand Hotel Adelsbergerhof moderno opremljen, saj so bile gostom na voljo kopalnice s prhami, električna razsvetljava, avtomobilska garaža, ponujal pa je tudi prevoze do železniške postaje in Postojnske jame. Poleg angleškega parka sta bili tu še igrišči za kriket

Klimatski turizem doživlja na Postojnskem v drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja svoje vrhunce. Vzroke je potrebno iskati v lokalnem podnebnju s svežimi poletji, ki je privabljalo zlasti meščane iz Trsta, pa tudi iz drugih evropskih mest, ter v železniški povezavi, ki je leta 1857 Postojno še tesneje povezala s svetom.

Obisk nadvojvode Evgena, poveljnika avstroogrskih sil jugozahodne fronte leta 1917

in tenis, gospodarsko poslopje z živino ter zelenjavni vrt za potrebe izborne hotelske restavracije. V času prve svetovne vojne je bilo v hotelu nastanjeno poveljstvo 5. armade avstrijske vojske z **generalom Svetozarjem Borojevičem** na čelu, ki je branilo frontno črto na reki Soči. Po prvi svetovni vojni je nekdanji hotel postal eno od bivališč družine Windischgrätz, po drugi vojni pa je bil objekt nacionaliziran in nato leta 1980 porušen.

Avstroogrski general Svetozar Borojevič von Bojna (1856-1920) je dosegel, da se ob napadu Italije frontna črta ni vzpostavila na reki Savi, ampak na Soči. Kot vrhovni poveljnik 5. avstroogrške armade je fronto ubranil, nato pa še prebil in jo potisnil vse do reke Piave, kar mu je prineslo naziv feldmaršal. Borojevič, edini avstroogrski feldmaršal slovanskega porekla, je bil cesarju in monarhiji lojalen do njihovih zadnjih dni.

Mali gaj sredi Postojne je nepozabna oaza, v kateri boste občutili preplet različnih konceptov: starodavno in sodobno, vojna in mir, mladost in modrost, natura in kultura.

Nasvet: v barvitih, izvirno zasnovanih skupnih prostorih Mladinskega hotela Proteus se priklopite na medmrežje ali pa se odklopite od vsega in vseh ter preprosto uživajte v mladostnem, a mirnem ambientu.

Grand Hotel Adelsbergerhof

Windischgrätzi, ena najuglednejših plemiških družin v habsburški monarhiji, so imeli na slovenskih tleh v lasti številne gradove in posesti, zlasti gozdove. Na Postojnskem so bili lastniki Predjamskega gradu in gradu Haasberg v Planini, po prvi svetovni vojni pa so kupili tudi nekdanji hotel Adelsbergerhof, v katerega so namestili sedež svojega podjetja za predelavo in prodajo lesa.

2

ROZA HIŠA NA TRŽAŠKI CESTI 34

ROZA HIŠA NA TRŽAŠKI C. 34

Obnovljena domačija blede roza barve je poklon notranjski arhitekturi in starim tehnikam gradnje, ki so navdahnile vrsto rešitev, uporabljenih pri obnovi. Pri delih je bil upoštevan prvotni izgled hiše, vključno z barvo fasade.

Roza hiša, z njo pa tudi Postojna, se je po zaslugi avstrijskega modernističnega pisatelja **Roberta Musila** nehotе vpisala na evropski literarni zemljevid. Musil je bil namreč nastanjen prav v njej, ko je leta 1917 kot častnik opravljal pisarniška dela v poveljstvu 5. armade generala Borojevića, torej le streljaj od Grand Hotela Adelsbergerhof. V roza hiši - stanovanje si je delil še z dvema učiteljicama iz Postojne - je napisal kratko zgodbo *Slovenski vaški pogreb* (*Slowenisches Dorfbegräbnis*), v kateri mojstrsko skicira pogreb Josipine Vičič, vdove nekdanjega župana. Pogreb, ki ga je opazoval z okna nad dvoriščem, se je vil od domače hiše na vogalu, kjer je sedaj bar, do mestnega pokopališča.

Če vam zelo dejavna lastnika hiše uspe ujeti na dvorišču, ju prosite, da vam razkažeta hišo.

Nasvet: podoživite Musilovo zgodbo na sprehodu od dvorišča roza hiše mimo rumene hiše na vogalu vse do mestnega pokopališča nekaj sto metrov naprej, vzporedno s Tržaško cesto. Grob Josipine Vičič je takoj na desni strani od pokopališkega vhoda.

»V tem stanovanju sem torej stal, ko sem opazoval pogreb; umrla je neka debela ženska, ki je živela poševno nasproti mojih oken na drugi strani široke, tu nekoliko izbokle cesarske ceste. Dopoldne so mizarski vajenci prinesli krsto; bila je zima, in pripeljali so jo na majhnih saneh, in ker je bilo lepo dopoldne, so s svojimi okovanimi čevlji kot za stavo podrsavali po cesti, veliki črni zaboj za njimi pa je poskakoval na vse strani. Kdor je to videl, ga je prešinilo, kako čedni fantje so to, in je zvedavo čakal, ali se bodo sani prevrnile ali ne.«

Robert Musil, Slovenski vaški pogreb; v: Zgodbe, ki to niso, Beletrina, Ljubljana 2012.

3

GROBNICA RODBINE FRANA JURCA

GROBNICA RODBINE FRANA JURCA

Poleg cerkvice sv. Lazarja je grobnica Jurca zagotovo najopaznejši objekt mestnega pokopališča, kar nakazuje, da je bila last vplivne postojnske rodbine. Sakralni objekt je dal zgraditi na začetku 20. stoletja Fran Jurca (1845-1926), lokalni veleposestnik in ugleden trgovec z lesom, ki je živel

v vili sredi mesta (Vila Jurca, danes je v njej sodišče) in ki je s svojo parno žago pod železniško postajo postavil zametke lesne industrije na Postojnskem. Mavzolej izstopa tako s svojo zunanjo neoklasicistično arhitekturo kot z notranjo ureditvijo, ki jo zaokrožata stropna poslikava Marije z umrlim Jezusom **Maksima Gasparija** ter skulptura matere z otro-

Robert Musil (1880-1942), avstrijski pisatelj in gledališki kritik, ki je bil rojen v Celovcu, je bil med prvo svetovno vojno kot rezervni oficir tudi na slovenskih tleh. V času druge svetovne vojne je po nacistični okupaciji Avstrije zbežal v Švico, kjer je tudi umrl. Musil je bil izšolan tako tehnično kot humanistično, vendar pa je zaslovel kot modernistični pisatelj, ki se ga postavlja ob bok velikanom, kot so Franz Kafka, James Joyce in Marcel Proust.

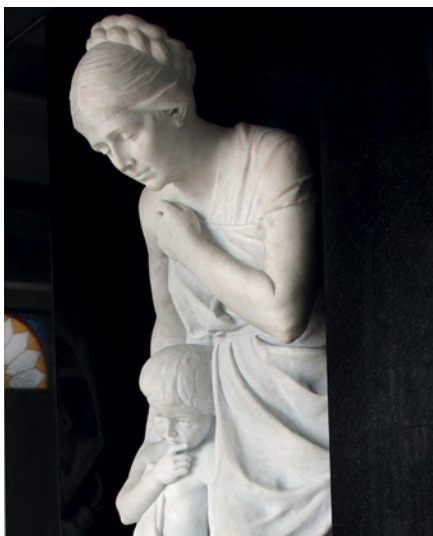
Gasparijeva poslikava stropa grobnice Jurca

kom **Svitoslava Peruzzija**. Celopostavni portretni figuri iz marmorja sta v naravni velikosti in upodabljata veleposestnikovo ženo Fani in njunega sina.

Po II. svetovni vojni je bila družina Jurca razlaščenca, družinska grobnica pa prepuščena propadanju. Vse do leta 2006, ko se je Občina Postojna na pobudo umetnostnozgodovinske stroke in potomcev družine Jurca odločila objekt obnoviti. Projekt obnove, ki je potekala pod budnim očesom Zavoda za varstvo kulturne dediščine, se je zaključil leta 2016.

Grobnica je s svojima umetniškima upodobitvama ena redkih stvari v Postojni, ki je ostala od vplivne družine s preloma stoletja.

Nasvet: za ogled notranjosti grobnice povprašajte v TIC-u.

Peruzzijeva skulptura matere z otrokom

Robert Musil

Maksim Gaspari (1883-1980), slovenski slikar, ilustrator in restavrador, doma iz Selsčeka pri Cerknici. V njegovih delih prevladujejo motivi ljudskih običajev in krajine, pa tudi portretni motivi.

Svitoslav Peruzzi (1881-1936), slovenski kipar, rojen v Lipah na Ljubljanskem barju. Zaslovel je predvsem z nagrobno in dekorativno plastiko.

ROJSTNA HIŠA DR. LOJZA

KRAIGHERJA Mogočna trška hiša, v kateri je bil rojen **Lojz Kraigher (1877-1959)**, pisatelj,

dramatik, zdravnik in zobozdravnik. Kraigher je sodobnik slovenske moderne in tesen prijatelj našega največjega pisatelja Ivana Cankarja, velja pa tudi za

očeta slovenske medicinske fakultete. Nekoliko naprej po mestni poti, v Kulturnem domu Postojna, je na ogled Kraigherjeva spominska soba, kjer se lahko поблиže seznanite z njegovim vsestranskim delovanjem.

TRG PADLIH BORCEV

7

OSNOVNA
ŠOLA
MIROSLAVA
VILHARJA

10

CERKEV
SV. ŠTEFANA

Trg padlih borcev, nekdanji osrednji mestni trg, je skozi čas spreminjal svojo podobo, pa tudi svoje ime (Vilharjev trg, Glavni trg, Piazza Vittorio Veneto). Najpomembnejše stavbe in obeležja na nedavno prenovljenem trgu še vedno kljubujejo času in ostajajo zapisani kot pomembni pomniki kulture in slovenstva.

VILA JURCA Zagotovo najimennitnejša zasebna stavba nekdanjega osrednjega trga, ki je v javno last prešla z nacionalizacijo po koncu druge svetovne vojne. Danes je v poslopju okrajno sodišče.

Družinsko vilo je na mestu nekdanjega dvorca Adlershofen dal zgraditi okrog leta 1910 domačin, veleposestnik in trgovec **Fran Jurca (1845-1926)**. Stavba je bila zgrajena v historicističnem slogu,

z značilno fasado, ki je zanimiva še danes, obdajal pa jo je obsežen vrt. V približno istem obdobju je dal Fran Jurca na mestnem pokopališču zgraditi družinsko grobnico. Med prvo svetovno vojno je bil v Vili Jurca nastanjen **general Svetozar Borojevič von Bojna**, poveljnik 5. armade avstroogrške vojske, katere štab je bil v postojnskem Grand Hotelu Adelsbergerhof. V župnijski kroniki se je ohranil podatek, da se je general Borojevič v spremstvu dveh vojakov vsak dan sprehodil od vile prek Majlonta na pobočje Soviča, od koder se je nato spustil do štaba v Grand Hotelu.

Vila Jurca kmalu po letu 1910

Dvorec Adlershofen ali Orlovski dvorec je bil v lasti družine Garzarolli, ki je propadajoči objekt prodala Franu Jurci. Nekdanja plastika orla na strehi nad pročeljem Vile Jurca je bila najbrž poklon Orlovskemu dvorcu.

KNJIŽNICA BENA ZUPANČIČA Prvotno je bila ta stavba fašistični dom, **Casa del Fascio**, katerega temeljni kamen je 19. septembra 1938 položil sam diktator Benito Mussolini. Postojna je bila namreč del Kraljevine Italije - od leta 1918, ko je v skladu z Londonsko pogodbo pripadla Italiji, vse do njene kapitulacije leta 1943. Kot strateško mesto ob rapalski meji je

Postojna pod Italijo doživljala po eni strani nasilje fašističnega raznarodovanja, po drugi strani pa gospodarski razcvet, ki se je poznal tudi po številnih stavbah, ki so zrasle v tem obdobju. Poleg sedanje knjižnice tudi mogočne stavbe nekdanjih bank, današnji kulturni dom, muzej, vrtec v Gregorčičevem drevoredu ...

Postojnska knjižnica domuje v tej stavbi od leta 1967, ime pisatelja **Bena Zupančiča** pa nosi od leta 1981. V isti stavbi sta tudi TIC in galerija. Pred tem je bila knjižnica na številnih lokacijah. V času fašizma, ko so se bali, da jim bo oblast zasegla slovenske knjige, so jih shranili v kovčke in razdelili med bralce, ki so si nato knjige med seboj izmenjevali.

Si želite podrobneje spoznati zgodovino mesta Postojne? Obiščite domoznanski oddelk knjižnice, kjer vam bodo pomagali pri izboru ustrezne literature.

Mussolini ob polaganju temeljnega kamna fašističnega doma, v ozadju vidno poslopje šole

OSNOVNA ŠOLA MIROSLAVA VILHARJA Mogočno poslopje strogega videza, pred katerim se je razprostiral park, za njim pa prostrano šolsko dvorišče, je bilo zgrajeno leta 1900. Pod to streho se je do danes izmenjalo kar nekaj šol, in to različnih stopenj - od osnovne šole do gimnazije. Danes

domuje tu Osnovna šola Miroslava Vilharja, ena od dveh postojnskih osnovnih šol.

Miroslav Vilhar (1818-1871), slovenski skladatelj, pesnik, dramatik, politik in izdajatelj političnega lista Naprej, je bil doma iz sosednje Planine, osrednji del svojega življenja pa je preživel na gradu Kalc v bližini Zagorja pri Pivki. Z ognjevitostjo se je

Nekoč fašistični dom, danes knjižnica

Casa del Fascio (fašistični dom) je politično-kulturna institucija v času fašizma, ki je služila kot sedež stranke, pa tudi kot prostor za organizirane prostočasne dejavnosti (dopolavoro).

javno zavzemal za pravice Slovencev v avstroogorskem cesarstvu: za uporabo slovenskega jezika v šolah in državnih uradih, za ustanovitev slovenske zavarovalnice, pa tudi za pogozdovanje kraša. Bil je tudi pobudnik in organizator pivškega tabora na Kalcu, na katerem so bile jasno izražene zahteve za uresničitev narodnostnega programa Zedinjene Slovenije.

KIP MIROSLAVA VILHARJA

Bronasta doprsna plastika na kamnitem stebru je delo akademskega kiparja Stojana Batiča (1925-2015). Prvič je bil spomenik Vilharju po načrtu kiparja Alojzija Repiča (1866-1941) in arhitekta Ivana Jagra (1871-1959) slavnostno postavljen leta 1906. Leta 1926 je bil zaradi fašističnega oskrunjenja premeščen k cerkvi sv. Štefana, leta 1941 pa dokončno uničen. Nova, Batičeva skulptura je bila znova umeščena na trg leta 1995.

Sedite na klopi pod kipom Miroszlava Vilharja in se zazrite naokrog: na slavnostnem odkritju leta 1906 se je na trgu okrog obeležja zgrnilo okrog 4000 zadovoljnih in ponosnih ljudi iz vseh koncev Slovenije.

Doprsni kip Miroszlava Vilharja pred istoimensko osnovno šolo

SPOMENIK PADLIM BORCEM

NOB Bronasta plastika borečega se partizana, delo v Postojni rojenega kiparja Frančiška Smerduja, zaokroža podobo trga in si z njim deli tudi ime. Spomenik nas s svojo dramatično izrazno močjo spominja na težke vojne čase na že tako trdi kraški zemlji.

Pozor! Stopite bliže k Smerdujevemu partizanu in dobro pogledjte, kam je nameril.

Partizan Frančiška Smerduja

Frančišek Smerdu (1908-1964), akademski kipar, ki se je izobraževal tako na Dunaju kot pri velikem hrvaškem kiparju Ivanu Meštroviću v Zagrebu, je v slovenskem prostoru prepoznaven predvsem po javni, monumentalni plastiki. S prav takšnimi stvaritvami je pustil sledove tudi v Postojni.

CERKEV SV. ŠTEFANA Mogočna poznobaročna cerkev s klasiističnimi in rokokojskimi detajli in bogatimi poslikavami je bila zgrajena leta 1777. Posvečena je sv. Štefanu, zavetniku konj, kar kaže na gospodarski pomen te vprežne živali na tem območju v obdobju, ko je bilo furmanstvo v polnem razmahu.

Oglejte si bogato in slikovito notranjo opremo cerkve in ne spreglejte nagrobnega kamna družine Nicoletti, vzidanega v steno na zunanji strani cerkve. Več o tej družini pa na naslednji postaji mestne poti.

Cerkev sv. Štefana

meščanska promenada

trajanje poti: 1,5 h / vodeni ogled: 2,5 h

- 1 PARK SREDNJE GOZDARSKE IN LESARSKE ŠOLE
- 2 ROZA HIŠA NA TRŽAŠKI CESTI 34
- 3 GROBNICA RODBINE FRANA JURCA
- 4 ROJSTNA HIŠA DR. LOJZA KRAIGHERJA
- 5 VILA JURCA
- 6 KNJIŽNICA BENA ZUPANČIČA
- 7 OSNOVNA ŠOLA MIROSLAVA VILHARJA
- 8 KIP MIROSLAVA VILHARJA
- 10 CERKEV SV. ŠTEFANA
- 11 KUTINOVA HIŠA
- 12 RESTAVRACIJA PROTEUS
- 13 INŠTITUT ZA RAZISKOVANJE KRASA
- 14 GASPARIJEVA HIŠA
- 15 LJUDSKA UNIVERZA
- 17 OBČINSKA UPRAVA POSTOJNA
- 18 KULTURNI DOM IN SPOMINSKA SOBA DR. LOJZA KRAIGHERJA
- 19 ROJSTNA HIŠA LUKE ČEČA
- 20 SALON OZBIČ
- 22 MAJLONT (PROTI SOVIČU)
- 23 STARA PORODNIŠNICA

v središču krasoslovja

trajanje poti: 1,5 h / vodeni ogled: 2 h

- 8 KIP MIROSLAVA VILHARJA
- 13 INŠTITUT ZA RAZISKOVANJE KRASA
- 17 OBČINSKA UPRAVA POSTOJNA
- 19 ROJSTNA HIŠA LUKE ČEČA
- 21 NOTRANJSKI MUZEJ POSTOJNA
- 22 SOVIČ (677 m)
- razširjena pot*
- 24 KOČA MLADIKA NA PEČNI REBRI (733 m)

mesto na meji

trajanje poti: 1 h / vodeni ogled: 1,5 h

- 1 PARK SREDNJE GOZDARSKE IN LESARSKE ŠOLE
- 2 ROZA HIŠA NA TRŽAŠKI CESTI 34
- 5 VILA JURCA
- 6 KNJIŽNICA BENA ZUPANČIČA
- 8 KIP MIROSLAVA VILHARJA
- 9 SPOMENIK PADLIM BORCEM NOB
- 16 SPOMENIK SARDINCEM
- 18 KULTURNI DOM IN SPOMINSKA SOBA DR. LOJZA KRAIGHERJA
- 20 SALON OZBIČ
- 21 NOTRANJSKI MUZEJ POSTOJNA
- 22 SOVIČ (677 m)
- razširjena pot*
- 25 VOJAŠKO POKOPALIŠČE

25

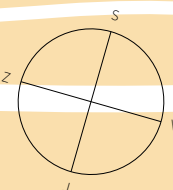
RAZŠIRJENA POT

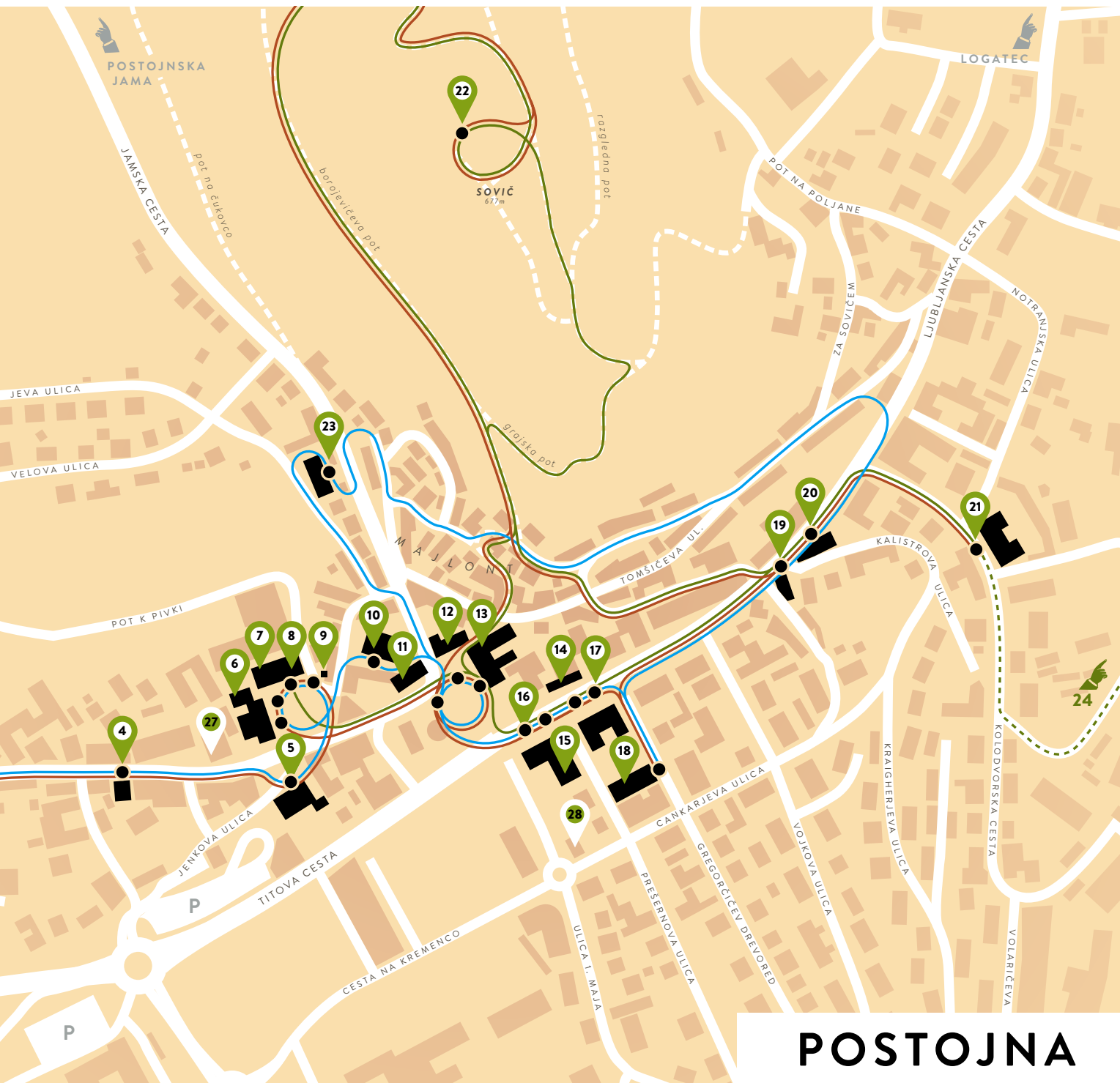
- 24 KOČA MLADIKA
- 25 VOJAŠKO POKOPALIŠČE
- 26 TIC POSTOJNA

LOKALNA HRANA

- 12 RESTAVRACIJA PROTEUS
- 27 GUŠTARNA
- 28 ŠTORJA POD STOPNICAMI

0 50 100 200m

POSTOJNA

TITOV TRG

13
INŠTITUT ZA
RAZISKOVANJE
KRASA
ZRC SAZU

16
SPOMENIK
SARDINČEM

17
OBČINSKA
UPRAVA
POSTOJNA

Na mestu današnjega trga je bila nekdanj najživahnejša prometna točka Postojne, saj se je tu na cesti Ljubljana-Trst odcepila pot proti Postojnski jami. Osrednji mestni trg, namenjen pešcem, je nastal šele leta 2009, ko je bil ves cestni promet speljan okrog njega. Že leto poprej pa je na njegovem obodu nastal novi Hotel Kras, ki nadaljuje tradicijo starega Hotela Kras, predvsem pa hotela Pri ogrski kroni, ki je leta 1940 povsem pogorel. Z nastankom osrednjega mestnega trga, na katerem se pogosto odvijajo tudi različne prireditve, so še bolj prišle do izraza stavbe na njegovem obodu.

KUTINOVA HIŠA Nekdanji dvorec se je med domačini zapisal v spomin po zadnjih lastnikih, družini trgovcev in posestnikov Kutin, iz katere izhajata kar dva postojnska župana. Prvi lastniki dvorca pa so bili **plemeniti Nicolettijevi**, upravniki kobilarne Lipica, katere podružnica je bilo tudi

bližnje grajsko posestvo Prestranek. Tja so sredi 18. stoletja preselili konje iz žrebčarne nekdanje grajske pristave pod Sovičem.

RESTAVRACIJA PROTEUS

Domačini stavbi še vedno pravijo Jadran, kot se je imenovala kavarna, ki je bila v njej pred restavracijo. Nekateri pa se stavbe spominjajo kot Garzarollijeve hiše – po lastniku, ki je imel v njej gostišče do zadnjih dni II. svetovne vojne, ko je bilo bombardirano in požgano. Ljudsko izročilo pravi, da je polkrožni kamniti portal glavnega vhoda, ki sedaj nosi letnico 1793, prinešen iz cerkvice sv. Uršule, ki je nekoč stala na Soviču.

Nasvet: v zavetju terase lahko spremljate dogajanje na Titovem trgu, ki je najbolj pestro v večernih urah.

Restavracija Proteus ...

INŠTITUT ZA RAZISKOVANJE KRASA Dvorec, imenovan tudi Spodnja graščina, so zgradili **Auerspergi**, ko jim je leta 1689 pogorel grad na Soviču. Dominantna zgradba z atrijem je nastala na temeljih več starejših stavb in je do danes doživela kar nekaj prezidav in sprememb namembnosti (sedež okrajnega glavarstva, sodnija, inštitut, muzej).

Od leta 1951 domuje v dvorcu **Inštitut za raziskovanje krasa**, ki je edina dislocirana enota Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Sloveniji. Bronasta človeška ribica na pročelju zgradbe je delo akademskega kiparja **Franciška Smerduja**, notranjo opremo Inštituta pa je prav tako snoval Postojnčan, arhitekt **Janko Omahen**. V letu 2016 je dvorec postal uradni prostor Občine Postojna za slovesno sklepanje zakonskih zvez.

GASPARIJEVA HIŠA V tej hiši je v času Napoleonovih **Ilirskih provinc** delovala postojnska nižja gimnazija, na kateri so v nižjih razredih poučevali v slovenskem jeziku.

... gostišče tudi v času Kraljevine Italije

Meščanska šola v dvajsetih letih 19. st. ...

LJUDSKA UNIVERZA Temeljni kamen za nekdanjo deško meščansko šolo, ki se je gradila po načrtih arhitekta **Josipa Costaperarie**, je bil položen julija 1908, šola pa je bila dokončana septembra 1909. Mogočna secesijska stavba je imela prostran šolski vrt, dvorišče, poletno telovadnico in telovadnico. Bila je prva meščanska šola na slovenskem ozemlju, v kateri so poučevali v slovenskem jeziku. Od leta 1920 do 1922 je na šoli poučeval risanje tudi **tržaški slikar Avgust Černigoj**, ki je nato učiteljski zaslužek porabil za študij v

Bronasti proteus na pročelju Inštituta

Auerspergi ali Turjačani so bili najvplivnejša plemiška rodbina na Slovenskem in ena izmed najpremožnejših in najvplivnejših plemiških družin v habsburški monarhiji.

Ilirske province so bile državna tvorba z glavnim mestom v Ljubljani. Ustanovil jih je Napoleon po zmagi nad Avstrijskim cesarstvom leta 1809. Avstrijci so si leta 1813 ozemlje Ilirskih provinc ponovno prisvojili.

Janko Omahen (1898-1980) je arhitekt, ki izhaja iz šole *Jožeta Plečnika* in *Ivana Vurnika*, utemeljitelj slovenske moderne arhitekture. Specializiral se je za oblikovanje notranje opreme, zlasti pohištva, ter za opremo knjig.

... danes kot regijsko izobraževalno središče

Spomenik Sardincem pred Ljudsko univerzo

Nekdaj okrajno glavarstvo, danes občina

Nemčiji, tudi na weimarskem Bauhausu. V postojnskem obdobju je nastalo nekaj Černigojevih zgodnjih del, ki jih hrani Notranjski muzej Postojna.

S fašistično ukinitvijo slovenskega jezika v šolah je v šolskem letu 1927/28 meščansko šolo nadomestil italijanski licej. Poslopje je tudi danes v znamenju izobraževalnih programov za mlade in starejše.

Postojte pred pročeljem secesijske palače in poiščite najbolj zanimiv detalj!

Nasvet: temeljni kamen deške meščanske šole si lahko ogledate v Notranjskem muzeju Postojna.

SPOMENIK SARDINCEM

Obeležje v spomin na politične internirance in vpoklicane v italijansko vojsko na Sardinijo, ki so po kapitulaciji Italije prestopili na zavezniško stran. Spomenik je bil postavljen leta 1972 na zbornem mestu povratnikov. Kamnit spomenik je delo arhitekta Staneta Dolena, rojenega v Postojni.

OBČINSKA UPRAVA POSTOJNA

Historicistično oblikovana stavba z razgibano in slikovito fasado je bila zgrajena leta 1908. Sprva je bil v njej sedež okrajnega glavarstva. Leta 1928 je v drugem nadstropju stavbe dobil svoje prostore speleološki inštitut, za kar se je že pred prvo svetovno vojno zavezal Ivan Andrej Perko (1876-1941), prvi slovenski poklicni speleolog in krasoslovec ter ravnatelj in veliki promotor Postojnske jame. Danes je v stavbi sedež občinske uprave in upravne enote Postojna.

August Černigoj, *Postojna*, 1921

Temeljni kamen deške meščanske šole

August Černigoj (1898-1985) je tržaški slikar in najvidnejši predstavnik slovenske likovne avantgarde. S sodobnimi umetniškimi tokovi, zlasti s konstruktivizmom, se je seznanil med svojim kratkim študijem na weimarskem Bauhausu. Med drugo svetovno vojno je na Pivškem poslikal cerkve v Knežaku, na Baču in v Dolnji Košani.

Josip Costaperaria (1876-1951) - slovenski arhitekt, ki je avtor številnih vil in palač zlasti v Ljubljani. Poklicno pot je začel v ateljeju Maks Fabianija, kjer je vodil gradnjo Narodnega doma v Trstu in Trgovskega doma v Gorici. S projektom deške meščanske šole v Postojni je Costaperaria prvič zmagal na natečaju in se poklicno osamosvojil.

Spomeniki lokalnega pomena (Občina Postojna): Cerkev sv. Štefana (EID 3932), Inštitut za raziskovanje krasi (Dvorec Titov trg 2, EID 4895), Rojstna hiša Luke Čeča (Domačija Ljubljanska cesta 20, EID 4912), Notranjski muzej Postojna (Komanda garnizije, EID 23088), Vojaško pokopališče (EID 4907)

18

KULTURNI DOM IN SPOMINSKA SOBA DR. LOJZA KRAIGHERJA

KULTURNI DOM IN SPOMINSKA SOBA DR. LOJZA KRAIGHERJA

Spominska soba je postavljena v prvem nadstropju Kulturnega doma Postojna. Stavba s stebriščnim pročeljem je bila zgrajena leta 1930 kot dom fašističnega podmladka (Casa del Balilla), v katerem pa je nekaj časa domoval tudi otroški vrtec.

Dr. Lojz Kraigher (1877-1959), rojen v hiši na Tržaški cesti v Postojni, se je zapisal v slovensko literarno zgodovino kot avtor naturalistične proze in dramatike

ter kot spremljevalec, podpornik in kronist našega največjega pisatelja Ivana Cankarja. Kraigher je bil v stiku s Cankarjem tako na Dunaju, kjer sta oba študirala, kot tudi po njuni vrnitvi v Slovenijo. V veliko moralno, pa tudi finančno oporo mu je bil zlasti v njegovem zadnjem obdobju življenja. Dr. Lojz Kraigher, zdravnik in zobozdravnik, ki je za kratek čas vodil tudi Deželno bolnico v Ljubljani, velja za enega izmed utemeljiteljev Medicinske fakultete v Ljubljani, saj se je že leta 1919 javno zavzel za njeno ustanovitev. Pobuda se je v celoti uresničila šele avgusta 1945. Takrat je bil Lojz Kraigher počaščen z njenim prvim častnim

doktoratom, postal pa je tudi bibliotekar fakultete ter prvi urednik prenovljenega Zdravstvenega vestnika.

V svojem javnem delovanju je bil Kraigher vseskozi zaveden Slovenec, kar mu je prineslo kopico težav. Tako v obdobju, ko je med fašističnim terorjem živel in delal na Primorskem, kot tudi v ljubljanskem obdobju, ko je bil zaradi sodelovanja z narodnoosvobodilnim gibanjem interniran v Dachau. Tudi omenjeno Kraigherjevo pobudo za ustanovitev Medicinske fakultete v Ljubljani je potrebno razumeti v duhu njegovih teženj po nacionalni avtonomiji.

Obiščite spominsko sobo in si ogledjte, kako je izgledal delovni prostor intelektualca iz prve polovice 20. st.

Nasvet: spominska soba dr. Lojza Kraigherja je del Notranjskega muzeja Postojna, zato se za ogled lahko dogovorite v Muzeju.

Casa del Balilla, danes Kulturni dom Postojna

Kraigherjeva delovna miza

Casa del Balilla je dom fašističnega podmladka. Mladi fašisti nosijo ime po Giambattisti Perassu, imenovanem Balilla. Ta protiavtstrijsko usmerjeni nacionalist je živel v 18. stoletju v Genovi.

19

ROJSTNA HIŠA LUKE ČEČA

ROJSTNA HIŠA LUKE ČEČA

V nekdanj skromni kmečki domačiji naj bi se rodil Luka Čeč, svetilničar v Postojnski jami, ki je ob pripravah na obisk cesarja leta 1818 odkril njene notranje, tedaj še neznanne dele. Prav ta zvest in vesten delavec, ki je med drugim skrbel za človeške ribice v jami, je tam odkril tudi jamskega hrošča, ki je kasneje postal prva opisana jamska žuželka in bil poimenovan **drobnovratnik**. Čečevi izjemni odkritji sta bili odločilni, da je Postojnska jama postala izjemno priljubljena med obiskovalci in raziskovalci iz vseh koncev sveta.

Človeška ribica (*Proteus anguinus*) in drobnovratnik (*Leptodirus hocbenwartii*) sta največji zvezdi Postojnske jame. Čeprav je drobnovratnika odkril Čeč, pa ga v latinščini niso poimenovali po njem, ampak po ravnatelju Kranjskega deželnege muzeja, grofu Hohenwartu, kateremu je hrošča predal v raziskovalne namene. Podobno je ostal v ozadju tudi pri svojem izjemnem jamskem odkritju, saj mu je bilo priznано šele 20 let po smrti.

20

SALON OZBIČ

SALON OZBIČ Salon mojstra

Janka Ozbiča je dve leti starejši od njega, saj je v tej stavbi leta 1924 njegov oče Viktor odprl moški in ženski salon. Oprema pa vztraja v salonu še iz leta 1936, ko je oče naročil iz Parme za tiste čase zelo moderne brivske stole Amata.

Janko Ozbič je v salonu strigel in bril vse do svojega 89. leta, ko je zaradi spremenjene zakonodaje o tovrstnem delu moral dejavnost opustiti. Še vedno pa vam lahko postreže iz **bogatega nahrbtnika življenjskih prigod** – bodisi

s Postojnskega bodisi iz Italije in Francije, kamor ga je še kot mladeniča odnesel vrtinec vojne. Kot Sardinec se je domov vrnil v ameriški uniformi novembra 1945. Kljub novim spoznanjem in znanjem, kot je denimo **fotografiranje**, je znova poprijel za škarje in britev ter nadaljeval z očetovo dejavnostjo.

Gospod Ozbič je živa enciklopedija, njegov salon pa spomin na čase, ki jih nikoli več ne bo. Še je čas, da jih ujamete!

Nasvet: za ogled salona in morebitno srečanje z mojstrom se predhodno dogovorite v TIC-u Postojna.

Pogled na nekdanji salon in Čečevo hišo

Mojstrovno orodje

21

NOTRANJSKI MUZEJ POSTOJNA

21

NOTRANJSKI MUZEJ POSTOJNA

Po imponantnem objektu na pobočju pod železniško progo so dolga leta paradirali ljudje v uniformah. Od leta 1929, ko je bil zgrajen, do kapitulacije Italije je namreč kot vojašnica služil posadki karabinjerjev. Po vojni so se uniforme samo zamenjale, saj je poslopje postalo **dom garnizijske komande JLA**. Zaradi zgodovinskopričevalne vrednosti o slovenski novejši zgodovini, nasilni politični delitvi slovenskega naroda, prisotnosti in organiziranosti različnih vojsk, je bil objekt

leta 2007 razglašen za kulturni spomenik. Leta 2011 je stavba postala sedež Notranjskega muzeja Postojna in danes je v njej na ogled stalna razstava o krasu. Z Muzejem je poslopje dobilo povsem novo, kulturno in miroljubno poslanstvo.

Živali ledene dobe

Fosilni ostanki morskih organizmov, iz katerih so pred milijoni leti nastale kamnine krasa.

22

SOVIČ 677 m

22

SOVIČ (677 m) Vsako mesto, ki da kaj nase, ima svoj grad ali pa vsaj svoj »belvedere«. No, Postojna ima oboje. Sovič je za vzpon povsem nezahteven mestni grič, ob katerega pobočje se naslanja najstarejši del Postojne, **Majlont**. Ko se dvignete nad Majlont, lahko proti **ruševinam gradu Adelsberg** odsopihate navkreber ali pa se proti razglednemu vrhu z ruševinami napotite naokrog - po t.i. **Borojevičevi poti**.

Na vrhu boste med ostalinami gradu in vojaškimi rovi imeli čudovit razgled na Postojno, na vhod v Postojnsko jamo in Jamski dvorec ter na Nanos.

Nasvet: vse poti navzgor skozi Majlont vodijo na Sovič. Najhitreje boste na vrhu, če za Inštitutom za raziskovanje krasa nadaljujete pot po Vegovi ulici.

Ostaline gradu Adelsberg

Postojna pred 12. st. na Valvasorjevi upodobitvi

Borojevičeva pot

Grad Adelsberg je še najbolj živ na litografiji Janeza Valvasorja. Sicer pa je mogočno trinadstropno poslopje z obzidjem načel že rušilni potres leta 1511, dokončno pa je bilo opuščeno leta 1689, ko ga je zajel uničujoč požar. Danes so od gradu ostale le skromne ruševine, grajsko območje pa je prepredeno z rovi in bunkerji, ki jih niso izkopal tlačani, ampak italijanska vojska med obema vojnoma.

23 STARA PORODNIŠNICA

23 **STARA PORODNIŠNICA** Tu so od leta 1950 do konca 80. let 20. st., ko jo je nadomestila sedanja porodnišnica na drugi lokaciji, rojevale ženske s Primorske. Marsikatera se še živo spominja, kako so zaradi varnostne prepovedi obiskovanja svojci ob dogovorjeni uri prihajali na gornjo, Jamsko cesto in mahali porodnici, ki je ob oknu porodnišnice pestovala novorojenčka. Že pred tem, vse od leta 1908, je tu mogočno poslopje služilo kot bolnišnica, ki je prevzela delo sosednjega, manjšega poslopja iz leta 1851. Podatki o prvi postojnski bolnišnici pa segajo v daljno 18. stoletje, ko je v opuščeni kobilarni grajske pristave pod Sovičem delovala majhna bolnica, katere stavba se ni ohranila. Danes oba objekta nudita prostore mladim in celo najmlajšim – tu domuje enota Vrta Postojna, svoje prostore so dobili postojnski taborniki in skavti, že od leta 2001 pa je v

sklopu stare porodnišnice center mladinske kulture, ki ga predstavljata Klub študentov občin Postojna in Pivka ter Mladinski center Postojna.

Stopite bliže in preverite, kaj se pri stari porodnišnici dogaja danes!

Grafit na stari porodnišnici

Majlont je strnjeno naselje na pobočju Soviča in velja za najstarejši del Postojne. Starejše od Majlonta so samo še ruševine gradu na Soviču. Glede izvora imena Majlont krožita med domačini dve različici. Po prvi naj bi zaselek dobil nemško ime po Milanu, od koder naj bi prihajali delavci, ki so pomagali pri gradnji železnice sredi 19. stoletja. Mailand, torej. Po drugi različici naj bi delavci po nemško tako klicali predel, v katerem so prenočevali – mein Land. Ne verjamete? Povprašajte domačine z Majlonta!

Borojevičeva pot je slikovita razgledna steza na pobočju Soviča, na katero se povzpnete z Vegove ulice v Majlontu. Med sprehodom boste uživali ob pogledu na Nanos ali celo podoživljali dnevni obred generala Borojeviča, ki se je med bivanjem v Postojni vsak dan sprehodil od Vile Jurca prek Majlonta čez pobočje Soviča vse do štaba v Grand hotelu Adelsbergerhof.

RAZŠIRJENA POT

KOČA MLADIKA NA PEČNI REBRI (733 m) Pot, ki vodi do kočice Mladika, je priljubljena sprehajalna in rekreativna pot. Na cilju se vam obeta čudovit razgled na Postojno in njeno širšo okolico. V planinski koči vam postrežejo s prigrizkom in pijačo.

VOJAŠKO POKOPALIŠČE Nekdaj vojaško pokopališče iz prve svetovne vojne. Leta 1945 je bil del pokopališča prekopan in urejen za padle rodoljube-talce, katerih življenja so ugasnila pod streli nemškega okupatorja, in borce 29. hercegovaške divizije, padle v bojih za osvoboditev Postojne.

Postoj na polju tihote in spomina!

TIC POSTOJNA Osrednji turistično-informacijski center v Postojni. Vse o mestu in regiji – od ključnih znamenitosti do kulturno-zgodovinskih posebnosti, od izhodišč za raziskovanje do ponudnikov lokalne hrane in prenočišč. Sodoben, zaradi svoje oblike hitro opazen objekt na robu mesta je nosilec nagrade *Iconic Award 2015*.

Obvezna točka za vse, ki bi radi Postojno in njeno širšo okolico podrobneje spoznali.

Za vse dodatne informacije ali vodenje po Zelenem krasu se oglasite v TIC Postojna ali TIC Galerija ali si oglejte spletno stran www.zelenikras.si.

POSTOJ, ČAS ZA OKREPČILO!

Da bo na mestni poti šlo lažje, poiščite osvežitev ali prigrizek v lokalih, kjer lahko povprašate tudi po lokalnih specialitetah in izdelkih domačih pridelovalcev:

GUŠTARNA – prodajalna vina in živeža: bogata ponudba slovenskega vina ter hrane in napitkov domačih pridelovalcev, ne gre pa niti brez okusnih presenečenj. V poslopju več kot sto let stare hiše, ki ima dolgo gostilniško tradicijo. *Tržaška cesta 14*

RESTAVRACIJA PROTEUS – dnevni meniji in jedi po naročilu iz zakladnice domače kuhinje v prepletu s sodobnimi trendi. Zaokrožite kulinarično doživetje v nedavno obnovljeni restavraciji z ogledom slik Lea Vilharja, ustanovitelja Notranjskega muzeja, ali na senčni terasi z razgledom na mestno središče. *Titov trg 1*

ŠTORJA POD STOPNICAMI – gostilna: dnevni meniji in druge jedi, s katerimi boste okusili delček tradicionalne slovenske kulinarike. Spustite se po stopnicah v kletne prostore, ki jih preveva občutek domačnosti, ali pa poiščite svoj kotiček na dvorišču modernistične stavbe. *Cankarjeva ulica 2*

Z MESTNE POTI NA ZELENI KRAS

Če boste pri nas ostali več dni, vas bodo gotovo zanimale naravne in kulturne lepote Zelenega krasa. Za 3-dnevno intenzivno raziskovanje zelene Notranjsko-kraške regije predlagamo naslednje destinacije:

POSTOJNSKA JAMA
PREDJAMSKI GRAD
KOZOLEC TOPLAR V BELSKEM
RAVBARJEV STOLP V PLANINI
EKOMUZEJ PIVŠKIH PRESIHAJOČIH JEZER
PARK VOJAŠKE ZGODOVINE PIVKA
GRAD PREM
CERKNIŠKO JEZERO
GRAD SNEŽNIK

Ravbarjev stolp v Planini

postojna

POSTOJNA MESTNI POTI VODIČ PO MESTU POSTOJNA

Izdajatelj: Občina Postojna | Vodič je nastal v okviru projekta HERA, ki je sofinanciran s sredstvi Evropske unije, instrumentom za predpristopno pomoč, in sicer s finančno pomočjo Jadranskega čezmejnega programa IPA (IPA Adriatic Cross-Border Cooperation Programme). | Zasnova poti: Andrej Rijavec | Besedila in oblikovanje: Pisarna (Sonja Dolenc, Boštjan Martinjak) | Svetovanje: Notranjski muzej Postojna | Fotografije in drugo slikovno gradivo: Boštjan Martinjak, Notranjski muzej Postojna (Zgodovinski oddelek), Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica (zgodovinski oddelek), Postojnska jama, d. d., zanjo Iztok Medja (Restavracija Proteus), Pisarna | Tisk: NONPAREL d.o.o. | Publikacija je na voljo v slovenskem, angleškem, nemškem in italijanskem jeziku. | Leto izdaje: 2016

Ta vodič je bil izdelan s finančno pomočjo Jadranskega čezmejnega programa IPA. Za vsebino tega vodiča je odgovorna izključno Občina Postojna in zanjo v nobenem primeru ne velja, da odraža stališča programskih teles Jadranskega čezmejnega programa IPA.

REPUBLIKA SLOVENIJA
SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA RAZVOJ
IN EVROPSKO KOHEZIJSKO POLITIKO

Projekt delno financira Evropska unija
Instrument za predpristopno pomoč

